

Fagtekster

I dette dokumentet finner du en del fagtekster. Du finner også lenker til fagtekster og annet bonusmateriell som er relevante for temaet i omtalene for noen av filmene om utviklende omsorg.

Innhold

Rettsapparatet i barnevernssaker - fagtekst	2
Hva skjer i retten eller i barneverns- og helsenemndene og hvordan foregår vitneførselen? - Fagtekst	6
Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD), Norge og barnevernssaker	10
Samhandling og ansvarsgrupper - Fagtekst	12
Samhandling i ansvarsgrupper– caseeksempler	17
Innsyn og rett til å kommentere på referater og andre dokumenter – Lover som regulerer dette.....	20
Referater og journalinnlegg	22

Rettsapparatet i barnevernssaker - fagtekst

Av Lisa Eik Svanes, jurist ved Barne- og familieetaten, Juridisk seksjon i Oslo kommune.

Tvang

Innledningsvis kan det fremheves at årsaken til at Barneverns- og helsenemnda (som før 1.1.23 het fylkesnemnda) og domstolene er involvert, er fordi dette dreier seg om svært inngripende tvangsvedtak og dommer overfor private enkeltpersoner, oftest de biologiske foreldrene. Tvang skal ikke opprettholdes lenger enn nødvendig. Hensynet til barnets beste skal være overordnet.

Barneverns- og helsenemndene (tidligere fylkesnemnda)

Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker skiftet navn til barneverns- og helsenemndene da ny barnevernlov trådte i kraft 1. januar 2023

Til sammenligning med de fleste andre sivile saker samt straffesaker, er barneverns- og helsenemnda (ofte kalt nemnda) førsteinstansen ved saker etter barnevernloven. Dette er et domstollignende forvaltningsorgan som fungerer på samme måte som en domstol. Avgjørelsene derfra kalles **vedtak**, og er oftest svært inngripende avgjørelser rettet mot de biologiske foreldrene til barnet saken gjelder.

Tingrett, lagmannsrett og Høyesterett

Et vedtak fra barneverns- og helsenemnda kan begjæres overprøvd til domstolene (ankes), og det vil være tingretten som er overprøvingsinstans overfor nemnda. I tingretten avsies det **dom eller kjennelse**, og disse kan igjen **ankes** videre oppover i systemet, altså til lagmannsretten, og videre derfra til Høyesterett, og til og med helt til Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen (EMD).

Den Europeiske Menneskerettighetsdomstol (EMD)

De siste par årene har det kommet flere domfellelser mot Norge fra Den Europeiske Menneskerettighetsdomstolen. Dette gjelder brudd på menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 8, om retten til familie- og privatliv.

Menneskerettighetsdomstolen har påpekt det som også er hovedregelen etter norsk barnevernslov, nemlig at en omsorgsovertakelse i hovedsak er midlertidig og at målet alltid er at barnet skal hjem igjen til biologiske foreldre. Dette har norske myndigheter, herunder barneverntjenesten, en plikt til å arbeide for.

Avgjørelsene

Vedtak om omsorgsovertakelse, jf. barnevernsloven § 5-1

Kommunen ved barneverntjenesten kan ikke på egenhånd overta omsorgen for et barn. Når barneverntjenesten vurderer at omsorgen for et barn hjemme hos sine biologiske foreldre er så alvorlig mangelfull at omsorgsovertakelse er nødvendig, må dette legges frem for barneverns- og helsenemnda. Dette skjer ved at det fremmes en **begjæring** til nemnda, med

flere **dokumenter** som omhandler barnet og de biologiske foreldre som underbygger barnevernstjenestens syn. Nemnda berammer da et **forhandlingsmøte**, hvor saken behandles. Hvordan denne prosessen gjennomføres er beskrevet nærmere nedenfor.

Et av hovedvilkårene for å overta omsorgen for et barn er at omsorgen hos biologiske foreldre er alvorlig mangelfull, enten praktisk eller mer emosjonelt. Det må videre vært helt nødvendig med en omsorgsovertakelse, herunder at mindre inngripende tiltak som hjelpetiltak ikke kan avhjelpe situasjonen. I tillegg må det være å anse som best for barnet at kommunen overtar omsorgen.

Dersom kommunen får medhold, får kommunen omsorgen for barnet, og dersom det vurderes som riktig blir barnet flyttet til fosterhjem.

Det vil i samme behandling også tas stilling til samvær mellom barnet og dets biologiske foreldre, og hovedregelen er at det skal være samvær. Avgjørelsen kan som nevnt bringes inn for domstolene (overprøves).

Akuttvedtak om omsorgsovertakelse, jf. barnevernsloven § 4-2

Noen ganger flyttes et barn akutt og uten at man har hatt tid til å sette i gang den nevnte prosessen i barneverns- og helsenemnda. Dette kan for eksempel være dersom det er snakk om vold eller overgrep og man ikke har tid til å vente. Da har barneverntjeneste lov hjemmel til å akutt plassere et barn, altså ta et barn ut fra biologisk hjem uten at nemnda har ment noe om dette. Da plasseres barnet oftest i et beredskapshjem. Et beredskapshjem er et mer midlertidig fosterhjem i påvente av at barnevernstjenesten vurderer om barnet bør flytte hjem igjen, eller om det for eksempel er ønskelig å begjære omsorgsovertakelse.

Ved en slik akutt plassering vil biologiske foreldre ha rett til å klage på akuttvedtaket, slik at det kan bli overprøvd i nemnda. Da foregår behandlingen i nemnda tilsvarende den som er beskrevet ved en omsorgsovertakelse, men med bare *en* nemndleder og med mindre bevisførsel både i form av dokumentbevis og vitneførsel. Dette skal gå raskere. Det er da ikke uvanlig at beredskapshjemmet forklarer seg som vitne for nemnda. Et vedtak fra nemnda i en slik akuttsak kan også overprøves til tingretten og videre til lagmannsretten osv.

Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse, jf. barnevernsloven § 5-7:

Målet er jo at et barn skal tilbakeføres til biologiske foreldre og en omsorgsovertakelse skal ikke opprettholdes lenger enn nødvendig, og dersom foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg skal nemnda oppheve vedtaket. Noen ganger mener biologiske foreldre at de er klare for denne oppgaven på et tidligere tidspunkt enn hva kommunen mener. Foreldrene har derfor rett til å kreve barnet tilbakeført. Enten det er kommunen eller foreldrene som ønsker vedtaket om omsorgsovertakelse opphevet, skal saken bringes inn for nemnda. Vedtaket kan overprøves av domstolene.

Vedtaket om samvær og kontakt med foreldrene, jf. barnevernsloven § 7-2

I ettertid av en omsorgsovertakelse kan det være at enten foreldrene eller kommunen ønsker at samværsomfanget skal endres. Samvær anses som et viktig ledd i arbeidet for å nå

gjenforeningsmålet. Det stilles krav til myndighetene for å legge til rette for så hyppige og så innholdsmessig gode samvær som mulig. Bestemmelsen gir også adgang til å bestemme at det ikke skal være samvær mellom et barn og dets biologiske foreldre, men dette er det høy terskel for.

Krav om endring av samvær legges da frem for nemnda. Et vedtak fra nemnda kan på vanlig måte bringes inn for domstolene. Prosessen er den samme som beskrevet nedenfor.

Tilsyn og sperret adresse:

Barnevernsloven § 7-2 gir også adgang til å fatte vedtak om at barneverntjenesten kan føre tilsyn under samværene, og den gir adgang til å fatte vedtak om at biologiske foreldre ikke skal vite hvor barnet bor.

Disse tiltakene er svært inngripende og krever sterke grunner. Som ved alle andre tvangsavgjørelser må nødvendigheten av å opprettholde tiltakene fortløpende vurderes. Sperret adresse vurderes ofte av barneverntjenesten i samråd med politiet.

Vedtak om adopsjon, jf. barnevernsloven § 5-10

Adopsjon er et irreversibelt og sterkt inngripende vedtak, og vil ikke være i samsvar med hovedregelen om at en omsorgsovertakelse er midlertidig og at målet er tilbakeføring. Det stilles derfor strenge vilkår for at et fosterhjem skal kunne adoptere et barn. Vilkårene følger av barnevernsloven § 5-10, og det er barneverns- og helsenemnda som har myndighet til å fatte vedtak om adopsjon uten samtykke fra biologiske foreldre. Saken legges frem for nemnda på tilsvarende måte som allerede er beskrevet. Fosterforeldre kan ikke fremme sak om adopsjon.

Partstatus

De private parter

Det følger av forvaltningsloven at en part i en sak er den en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder. Et vedtak fattet av nemnda eller en dom fattet av domstolene er oftest svært inngripende, og retter seg mot de biologiske foreldre. Det kan være både biologisk mor og biologisk far, og noen ganger er det bare en av dem. Noen ganger er også barnet part, blant annet hvis barnet er over 15 år.

Som nevnt legges det frem masse dokumentbevis i nemnda eller i domstolene, og det foregår ofte omfattende vitneførsel. Både dokumentene og vitneførselen dreier seg om svært sensitiv informasjon om de private parter samt om barnet. Det er derfor strenge regler **om taushetsplikt** og om hvem som **har innsyn** i dokumentbevisene, og alle saker etter barnevernsloven er unntatt offentlighet.

Et vedtak eller en dom som omhandler omsorgsovertakelse av et barn fra biologiske foreldre, samvær mellom et barn og dets biologiske foreldre, opphevelse av omsorgsovertakelsen, eller adopsjon, retter seg altså ikke mot fosterforeldrene, selv om avgjørelsene jo har innvirkning på dem. **Fosterforeldrene er derfor ikke å anse som part** i de

nevnte saker etter barnevernloven, og **har ikke innsyn** i dokumentene som omhandler barnet og biologiske foreldre.

Fosterforeldre som part

Dersom det for eksempel fattes vedtak om å **flytte barnet fra et fosterhjem til et annet fosterhjem** vil avgjørelsen derimot kunne rette seg mot fosterforeldrene, og fosterforeldrene vil da kunne ha mulighet til å bli part i saken som gjelder flytting. Det er barneverntjenesten som kan fatte et slikt vedtak med hjemmel i barnevernsloven § 5-5, og dette kan gjøres dersom endrede forhold gjør det nødvendig, eller dersom det må anses til beste for barnet. Et slikt vedtak kan også påklages til nemnda, og det er i hovedsak biologiske foreldre og barn over 15 år som er parter og klageberettiget.

Når det gjelder fosterforeldres rettigheter fikk vi ny § 9 -8 i den nye barnevernsloven som trådte i kraft 1.1.2023:

«Fosterforeldre har rett til å uttale seg før det treffes vedtak om flytting etter § 5-5 og før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves etter § 5-7.

Barneverns- og helsenemnda kan gi fosterforeldrene adgang til å klage på vedtak om flytting etter § 5-5.»

Fosterforeldrene har rett til å uttale seg før det fattes vedtak om flytting, og før et vedtak om omsorgsovertakelse oppheves, og sistnevnte gjøres ved vitneførsel. Som det fremgår av bestemmelsen, *kan* nemnda gi fosterforeldrene partstatus og adgang til å klage et flyttevedtak inn for nemnda. Fosterforeldre har altså ingen automatisk klagerett ved flyttevedtak, men etter en konkret vurdering så kan det tenkes at de gis klageadgang.

Etter barnevernsloven § 7-3 kan det også fattes vedtak om samvær og kontakt med andre enn foreldrene, herunder for eksempel tidligere fosterforeldre. Bestemmelsen oppstiller strenge vilkår for at det skal fattes vedtak om samvær mellom et barns og andre enn biologiske foreldre.

Enten det gjelder flyttevedtak eller samvær med andre enn biologiske foreldre er det på vanlig måte kommunen som innleder sak til nemnda. Nemnda vil da foreta en konkret vurdering av om fosterforeldrene bør gis partsrettigheter og adgang til å fremme sak for nemnda og domstolene.

Dette betyr imidlertid ikke at fosterforeldrene automatisk har rett til innsyn i hele barnets mappe. Det vil fortsatt kunne være sensitiv informasjon om biologiske foreldre som ikke har noen relevans i forbindelse med flytting eller samværsfastsettelsen, og som fosterforeldrene derfor heller ikke har rett til innsyn i.

Dersom fosterforeldrene gis partstatus, vil de få oppnevnt advokat etter eget ønske, og det offentlige vil bære kostnadene for dette. Videre vil prosessen i nemnda være tilsvarende som ved en sak om omsorgsovertakelse, samvær eller adopsjon, bare at fosterforeldre opptre som part, og ikke som vitne.

Hva skjer i retten eller i barneverns- og helsenemndene og hvordan foregår vitneførselen?

Av Lisa Eik Svanes, jurist ved Barne- og familieetaten, Juridisk seksjon i Oslo kommune.

Forhandlingsmøtet

På samme måte som i domstolene foregår forhandlingsmøtene i barneverns- og helsenemnda i rettssaler som ser ut slik som man gjerne har sett på TV-nyhetene. De som har rett til å være til stede er en representant fra barneverntjenesten sammen med kommunens prosessfullmektig (advokat), de private parter (oftest de biologiske foreldre) og deres advokat, samt nemnda bestående av en nemndsleder (en jurist som innfrir kravene til en dommer), et alminnelig lekmedlem, og en fagkyndig (oftest en psykolog eller psykiater).

Forhandlingene foregår på samme måte i tingretten, men nemnda byttes der ut med retten bestående av en dommer, en lekdommer og en fagkyndig dommer.

Forhandlingsmøtene både i nemnda og i retten starter gjerne med at nemndas leder/ dommeren åpner møtet, før advokatene får si noen ord og det vises til dokumentbevis. Deretter er det med forklaringer fra barneverntjenesten, de private parter, samt fra de ulike vitnene, herunder fosterforeldrene.

Vitneboksen

Vitneførselen foregår i en vitneboks som står omtrent midt i rommet. Vitnet venter utenfor rettssalen til det blir hentet av den som har varslet vitnet. For fosterforeldrene gjelder det som oftest kommunen. Når vitnet kommer inn i rommet, bes det først om å stå oppreist bak stolen i vitneboksen for å oppgi personalia, bli formant og avgi forsikring. Dette innebærer at man må si sitt fulle navn, fødselsdato, adresse og tittel eller tilknytning til saken.

Dommeren/ nemndsleder vil deretter formane vitnet, hvilket innebærer at man blir bedt om å *fortelle den rene og fulle sannhet uten å legge skjul på noe*, og dette må vitnet avgi en forsikring på; «*Det forsikrer jeg på ære og samvittighet*». Dommeren tar dette med vitnet.

Deretter kan vitnet sette seg og ordet vil bli gitt til den parten som fører vitner. Som oftest er det kommunen som vil kalle inn fosterforeldre som vitne. Kommunens prosessfullmektig vil starte med å stille spørsmål. Deretter kan private parters advokater stille spørsmål, og til slutt kan nemndas eller rettens medlemmer stille spørsmål. Det er ønskelig at vitnet skal se opp mot nemnda eller retten når det svarer, selv om spørsmålet kommer fra aktørene på sidene. Dette fordi det er viktig at nemnda eller retten får med seg hva vitnet sier.

Det finnes informasjon om vitneførsel på domstolene sine sider (riktignok straffesaker som skiller seg fra sivile saker, men det er ganske likt): <https://www.domstol.no/no/vitne/>

Vitneforklaringen

Troverdighet og rolleforståelse

Det er ikke uvanlig å ha et møte med kommunens prosessfullmektig i forkant av vitneførselen. Formålet er å forberede vitnet på prosessen og hva som skal skje. Det kan også hende at man stiller spørsmålene som vil stilles i nemnda eller retten. Også privat parts advokat kan ta kontakt i forkant for å stille spørsmål.

Det er viktig å påpeke at en advokat aldri kan fortelle et vitne hva det skal si, det vil være vitnepåvirkning. Det er heller ikke slik at man skal vitne *for* kommunen. I likhet med kommunens prosessfullmektig og representanten fra barneverntjenesten har man som vitne en plikt til å få frem alle sider av en sak. Det er altså viktig å få frem både det som kan være i favør av kommunen, men også det som kan være i favør av privat part, altså biologisk mor eller far. Det er barnets beste som står i fokus, og nemnda kan bare avgjøre dette dersom alle sider av faktum kommer frem. Dette vil også bidra til å øke et vitnes troverdighet.

Husk også at man som fosterhjem passer på et barn i de biologiske foreldres sted. Biologiske foreldre har fortsatt foreldreansvaret, og målet er som nevnt at barneverntjenesten skal kunne hjelpe foreldrene til å klare å få omsorgen for barnet tilbake.

Mange vitner er veldig nervøse. Det er helt normalt og forståelig. Det finnes vann i vitneboksen, og man vil få drahjelp dersom man står fast. Noen vitner er nervøse for eventuelle spørsmål fra privat parts advokat. Igjen er det viktig å være seg bevisst sin rolle som den som passer på barnet i foreldrenes sted og på vegne av kommunen. Fosterforeldre har ingen beslutningsmyndighet overfor biologiske foreldre. Det er det barneverntjenesten som har. Eventuelle kritiske spørsmål rettes derfor oftest mot kommunen, og ikke mot fosterhjemmet.

Man må svare på de spørsmål som blir stilt, og man skal svare sant. Dersom man ikke vet eller ikke husker, så er det lov å svare det. Dersom man blir stilt et spørsmål man ikke anser seg selv kompetent til å svare på, så kan man også svare det. For eksempel kan det hende at man blir stilt spørsmål om vurderinger i saken som gjelder barnet som gjerne er noe barneverntjenesten skal svare på. Da kan man henvise til dem.

Formålet med vitneførselen

Formålet med fosterforeldrenes forklaring er få et bilde av hvordan barnet har det der det bor nå. Som nevnt har man allerede lagt frem en del dokumentbevis, og barneverntjenesten har ofte avgitt forklaring. Det vil ofte også være andre vitner som for eksempel barnehage eller skole som forklarer seg om hvordan det går med barnet der. Blant dokumentbevisene ligger det også ofte referat fra barneverntjenestens oppfølgingsbesøk i fosterhjemmet. Det skal av hensyn til muntlighets- og kontradiksjonsprinsippet likevel foregå vitneførsel rundt dette.

Noen vitner liker best å få flere og konkrete spørsmål, mens andre liker bedre å fortelle fritt. Innledningsvis kan det være nyttig å få frem hvem fosterhjemmet består av. Det er heller ikke uvanlig å spørre fosterforeldrene om bakgrunn og erfaring. På samme måte er det for eksempel vanlig å spørre både barneverntjenestens saksbehandler eller for eksempel en psykolog som vitner hvilken erfaring vedkommende har.

Deretter ønsker man gjerne å få frem fosterhjemmets beskrivelse av barnet, både hvordan barnet fungerer på dette tidspunkt, men også hvordan utviklingen har vært siden det flyttet inn i fosterhjemmet. Det vil være individuelt hva som er relevant å forklare om hvert enkelt barn, men det kan ofte være relevant å høre hvordan barnet fungerer med andre barn og voksne, hvordan barnet forholder seg til regler og rutiner, hvordan barnet uttrykker følelser, og det kan hende at barnet har hatt noen uttalelser som kan være relevante å få frem. Dersom barnet har særskilte behov, vil dette være relevant å få frem.

Med mindre man er kalt inn som sakkyndig vitne skal et vitne i hovedsak ikke foreta vurderinger, (f eks at man tror barnet har ADHD eller andre diagnoser). Det er det nemnda eller retten som skal gjøre, samt at barneverntjenesten vil legge frem sine vurderinger. Dette gjelder også forklaringen til fosterforeldre, men mer hverdagslige vurderinger som foretas fra dag til dag er det lov å forklare seg om, (f eks hvordan de tilpasser lekser mellom måltidene på grunn av at barnet har utfordringer med konsentrasjon.) Oftest foretas jo større vurderinger som gjelder barnet i samråd med barneverntjenesten, og da vil barneverntjenesten kunne forklare seg nærmere om det. Dette kan for eksempel gjelde henvisning til BUP eller annen helseoppfølging. Et vitne fra BUP vil også kunne si noe om deres vurderinger av diagnose og lignende.

For øvrig er det bare vann som er tillat som drikke i fylkesnemnda og domstolene, hverken kaffe eller brus aksepteres inne i salen. Det er også vanlig å kle seg anstendig, og man reiser seg når nemnda eller retten (dommerne) kommer inn i rommet ved oppstart og etter pauser.

Samtaleprosess og forenklet behandling

Samtaleprosess

Samtaleprosess er en alternativ behandlingsmåte av barnevernssaker i Barneverns- og helsenemnda. De tre medlemmene av nemnda byttes da ut med to medlemmer; en nemndleder og en sakkyndig. Rettsalene byttes gjerne også ut med et mindre og mer uformelt møterom, eller salen gjøres om og man sitter rundt et mer uformelt møtebord.

Formålet med samtaleprosess er å bedre samhandlingen mellom partene og se om man kan komme frem til en hel eller delvis løsning på saken, til barnets beste. Selv om man ikke oppnår enighet, kan samtaleprosess noen ganger bidra til å **bedre kommunikasjonen** mellom partene.

Fosterforeldre er jo ikke å anse som part i saken, så de skal ikke automatisk møte i et samtalemøte. Det hender imidlertid at det er ønskelig at fosterforeldrene enten **avgir forklaring, eller at de også deltar i hele møtet**. Dette krever i så fall samtykke fra både kommunen og fra de biologiske foreldre.

Man kan lese mer om samtaleprosess på Barneverns- og helsenemndas sider:

<https://www.bvhn.no/samtaleprosess.568843.no.html>

Forenklet behandling

Noen ganger er kommunen og de biologiske foreldre enige helt fra starten av.

Da er et alternativ å møtes i det nevnte samtalemøte, vise sin enighet og legge ned felles påstand overfor nemnda, og så kan en nemndleder alene skrive vedtaket i etterkant.

Et annet alternativ er at man ikke har noen møter i det hele tatt, men at vedtak fattes basert på skriftlige dokumentasjoner og faktisk og rettslig argumentasjon, og av nemndleder alene. Dette er en forenklet måte å få fattet et vedtak på i Barneverns- og helsenemnda uten prosessen med muntlige forhandlinger og vitneførsel som er beskrevet ovenfor.

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD), Norge og barnevernssaker

Av Jan Steneby

EMD er en internasjonal domstol som dømmer i saker der stater blir innklaget for brudd på den Europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK). Domstolen befinner seg i Strasbourg og ble opprettet i 1959. Både EMD og EMK er en del av Europarådet.

EMD har utviklet seg til å bli en sentral rettsstatsinstitusjon i Europa. Siden opprettelsen i 1959 har EMD avsagt rundt 20.000 avgjørelser.

Domstolen er en slagkraftig institusjon. Det har å gjøre med at avgjørelsene er bindende for de 47 medlemslandene. (Slik er det ikke med FNs menneskerettsorganer som bare gir anbefalinger til staten). Europarådets ministerkomité som er organets utøvende overvåker at statene følger opp EMDs avgjørelser.

Barnevernssaker i EMD

EMD vurderer om staten Norge har brutt klagerens menneskerettigheter. De går ikke inn og endrer realitetene i saken, men de kan gi staten Norge kritikk og utmåle en erstatning til de private parter.

Siden 2015 og frem til september 2021 har Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) tatt inn 43 norske barnevernssaker til behandling. Det er avsagt dom i 13 av disse sakene. I 11 av disse dommene er Norge felt. Flere av domfellelsene omhandler krenkelse av EMK artikkel 8, retten til familieliv. Per april 2022 er Norge totalt dømt i 15 saker.

Høyesterett

Det har over flere år i perioder vært mye mediefokus på saker fra foreldre i barnevernet innklaget for menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. På bakgrunn av tre avgjørelser fra Høyesterett 27. mars 2020 samt dommene fra EMD, valgte Barne- og Familiedepartement (BFD) 1. juni 2020 å gå ut med et informasjonsskriv til alle landets kommuner om behandlingen av barnevernssaker.

Informasjonsskrivet

I skrivet fra BFD er det en innskjerping av krav til dokumentasjon, begrunnelse og beslutningsgrunnlag i tiltak fattet med bakgrunn i Barnevernsloven kapittel 4. Dette er en innskjerping av kravene til utredning av tiltak samt de begrunnelser som gis når beslutningen fattes. I dette er beslutninger om samvær inkludert.

Høyesterett fremhever noen forbedringspunkter:

Jo mer inngripende tiltak det er snakk om, desto større krav stilles det til et forsvarlig beslutningsgrunnlag og en grundig begrunnelse. Dette gjelder også der foreldrene gjør gjeldende at omsorgsevnen har utviklet seg i positiv retning eller der det hevdes at livssituasjonen har endret seg med betydning for tidligere vurderinger.

For en mer utfyllende gjennomgang, se hele informasjonsskrivet fra BLD her:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f29d37d4e9e04d8891693415c19e411c/informasjonskri- v-om-barnevernssaker---nye-retningslinjer-fra-hoyesteretts-om-saksbehandling.pdf>

Å klage inn en stat for EMD

Klageskjema er tilgjengelig på domstolens hjemmesider
[http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms&c=.](http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms&c=)

Før man sender inn en klage er følgende viktig:

Før en klager en stat inn for EMD så må en ha brukt alle de nasjonale klagemulighetene først. Det vil si at en har klaget på det vedtaket som er fattet lokalt i Fylkesnemnd* samt i de rettslige ordningene som finnes (tingrett, lagmannsrett og Høyesterett). Det er først dersom man ikke får medhold av, eller får avvist ankebehandling i norske domstoler at man kan bringe saken inn for EMD.

**Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker skifter navn til barneverns- og helsenemndene når ny barnevernlov trer i kraft 1. januar 2023*

En slik klage må leveres til EMD senest innen seks måneder etter den endelige avgjørelsen i norske domstoler.

EMD overprøver ikke vedtaket som er fattet av Fylkesnemnd eller domstol. Det EMD vurderer er om staten har krenket en eller flere av menneskerettighetene i EMK. Det vil si at man må påberope seg en av rettighetene i EMK for at domstolen skal vurdere å behandle klagen. Derfor vil EMD når de mottar klagen først vurdere om vilkårene er oppfylt. Om ikke vil klagen bli avvist.

I 2016 mottok EMD 50.000 klager. Rundt 80 prosent av klagene ble avvist. Av 90 klager dette året kom kun 3 saker gjennom nåløyet. Det kan være lurt å rådføre seg med advokat før man klager.

Det første EMD vil gjøre når de har mottatt klagen er å ta stilling til om vilkårene for å behandle saken er oppfylt. I tillegg til å vurdere de vilkårene som er nevnt over, vil domstolen også avvise klager den anser som åpenbart grunnløse. Når det gjelder norske saker, ble 87 av 90 klager avvist i 2016. Den høye avvinningsprosenten viser at det kan være lurt å få hjelp av en advokat før man sender inn en klage. Dersom EMD tar saken vil prosessen som regel foregå skriftlig. Det vil si at man ikke møtes fysisk i domstolen og argumenterer for sitt syn.

Samhandling og ansvarsgrupper - Fagtekst

Av Hanne Elisabeth Fosser, Spesialrådgiver barnevern, Diakonhjemmet Omsorg STEG Norge

Å være fosterhjem betyr at du som fosterforelder, ikke bare får et barn å ivareta og gi omsorg til og en større familie, men du vil måtte samhandle med mange ulike instanser og personer. Oppgaven som fosterhjem setter fosterhjemmet i samhandling på ulike arenaer, og det kommer fosterbarnet til gode om samhandlingen er god.

Som fosterhjem blir dere en offentlig familie som jobber på et omsorgsoppdrag gitt av en kommunal barneverntjeneste.

Fosterforeldre trenger å tenke på hvordan de kan være en god samarbeidspart for alle instanser som samhandler rundt et barn under omsorg i et fosterhjem. *Hva er det som fremmer og hemmer et godt samarbeid?*

Som fosterforelder, trenger en innsikt i hva et godt samarbeid er. Fosterhjems plasseringer, kjennetegnes nettopp av at det er mange instanser som skal samhandle rundt barnet. I sentrum står barnet, omsorgsbehovet og den daglige oppfølgingen fra fosterhjemmet i den praktiske hverdagen. Men rundt barnet og fosterhjemmet, er det mange roller, funksjoner og instanser som skal jobbe sammen til det beste for barnet. Som fosterhjem må du forholde deg og samhandle med;

- Saksbehandler i barneverntjenesten, men også en teamleder
- Barnets foreldre og familie
- Skolen, lærer, assistent og rektor
- Skolefritidsordningen
- Barnehagen
- Tilsynsfører
- Kommunadvokat og barnas talsperson
- Sakkyndig psykolog
- PPT
- Bup
- evt Avlastningshjem

Som fosterhjem blir dere en offentlig familie. Den kommunale barneverntjenesten som plasserer barnet i fosterhjem, har den juridiske omsorgen og hovedansvaret for barnet. Den daglige omsorgen delegerer de til fosterhjemmet.

Forutsetningen for en god fosterhjems plassering, er et godt samarbeid og samhandling. Bufdir har gjennom sitt spisskompetansesenter, løftet fram nettopp det å praktisere konstruktiv kommunikasjon og det å være en offentlig familie, som to ferdigheter som fosterhjem må mestre.

Med offentlig familie menes at fosterhjem oppdrar barn på vegne av kommunal barnverntjeneste. Biologiske foreldre har også rett til å være med på større avgjørelser rundt skoleløsninger og religiøs tilhørighet.

Offentlige instanser får innsyn i familielivet deres, samarbeidspartnere har synspunkter på både hvordan dere løser fosterhjemsoppgaven, men også hvordan dere framstår som personer og hvordan dere organiserer og lever familielivet deres.

Som fosterforeldre er det viktig at dere er bevisste på hvordan dere vil takle at ulike instanser har meninger og synspunkter på dere som familie, som foreldrepar og som enkeltpersoner. Å ha en trygghet på at vi er gode nok som vi er, men likevel ønske å utvikle oss som familie og personer, er et godt utgangspunkt for fosterfamilier. **Egenutvikling** er også en av ferdighetene Buf dir fremhever i sine 9 standarder for fosterhjem. Egenutvikling er essensielt for fosterhjem; det å søke personlig utvikling og endre seg utfra at fosterhjems plasseringen krever nye innsikter, ny tilnærming til omsorgsoppgaven, ny kunnskap om barn med spesielle omsorgsbehov og endring i hvordan dere løser omsorgsoppgaven.

Det er mange puslespillbiter som skal på plass når et barn etableres i en fosterfamilie. Trolig må barnet bytte **barnehage eller skole**. Det er barneverntjenesten som har ansvar for å ta kontakt med ny skole og be den tidligere skolen om å overføre elevmappen. Den nye skolen vil både trenge og etterspørre informasjon om barnet, også utover hvordan skolen kan tilrettelegge for en best mulig ny start skolefaglig.

Taushetsplikt skal ikke være til hinder for at instansene rundt en fosterhjems plassering skal utføre arbeidet sitt. Som fosterforeldre har dere taushetsplikt og vil signere på dette. Det betyr at barnets historie og fortid, og hvem de er utover navn og alder er taushetsbelagt. Når det gjelder samarbeidet med skole og barnehage, skal ikke taushetsplikt stå i veien for at skole og barnehage får den informasjonen de trenger for å forstå barnet og gjøre gode tilpasninger til barnets behov.

Det vil være barneverntjenesten som bestemmer hvilken informasjon som kan og bør deles, så det er klokt å drøfte og avklare med dem, før informasjon om bakgrunnen til barnet deles. Fosterhjemmet kan fortelle om dagens situasjon, hvem barnet er i fosterhjemmet deres og hvordan de opplever barnet og hva de trenger. Dette er viktig informasjon for at skole og barnehage kan ivareta fosterbarnet på en best mulig måte.

Når det gjelder barnets bakgrunn, historie, årsak til omsorgsovertakelsen, er det en vurdering som fosterhjemmet snakker med barnevernstjenesten om i hvilken grad denne informasjonen skal deles. Det blir en vurdering på hvilken informasjon som er nødvendig å gi skole og barnehage, og hvilken informasjon de ikke trenger.

Ansvarsgrupper

Når det er flere ulike tjenester og tverrfaglighet inne i en plassering, kan det være hensiktsmessig å etablere en ansvarsgruppe. Her møtes de ulike tjenestene som PPT, BUP, skole, barnehage, fosterhjem og barnevernstjeneste for å samordne arbeidet rundt

fosterbarnet. Barnet bør få tilbud om å delta i deler eller hele ansvarsgruppemøte, men vil selv bestemme hva det ønsker.

Etter barnevernloven § 3-2 skal barneverntjenesten medvirke til at barnets interesser ivaretas også av andre offentlige organer, for eksempel helsestasjon, barnehage, skole, PPT, Psykisk helsevern for barn og unge (BUP) og primærhelsetjenesten. Videre er barneverntjenesten pålagt en plikt til å samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse barnevernstjenestens oppgaver etter loven. I praksis gjennomføres slikt samarbeid ofte ved at barnevernstjenesten nedsetter en ansvarsgruppe der også representanter fra andre aktuelle tjenester, institusjoner eller forvaltningsorganer kan delta. Målet med en slik ansvarsgruppe er å gi barnet et mest mulig samordnet, planlagt og koordinert tilbud.

Fosterhjemmets rolle i beskrivelser fra barnet

Fosterhjemmet er det stedet hvor fosterbarnet oppholder seg mest og er tettest på barnet. I møter som ansvarsgrupper eller i møte med behandlingsapparatet som f.eks. BUP, er fosterhjemmets rolle blant annet å beskrive barnet. Det er viktig å gi gode beskrivelser av barnets fungering og omsorgsbehov. På den måten kan ansvarsgruppen forstå og bidra. BUP skal f.eks. utrede og komme med tiltak.

Av og til er fosterforeldre slitne, omsorgstrøtte og til og med maktesløse. Beskrivelser av barnet kan da bli preget av slitasjen fosterhjemmet opplever, og det kan være vanskelig å skille hva som skyldes barnets fungering og hva som handler om måten fosterhjemmet takler å være fosterhjem på. Det er helt menneskelig og forståelig å oppleve frustrasjon og slitenhet i omsorgen for barn som utfordrer oss som omsorgspersoner.

Som fosterforelder er det viktig å trekke opp et viktig skille i formidlingen av dette til samarbeidspartnere. Beskrivelser fra barnets hverdag i fosterhjemmet og i fritidsaktiviteter, kan og bør formidles i en konstruktiv form. Det betyr å skille mellom egne følelser som følge av krevende omsorgsoppgave, og barnets fungering. Det er lov å bli sliten og frustrert, og det må også bli anerkjent og sett. Men når det skal gjøres beskrivelser av fosterbarnet i samhandling og i samarbeidet for eksempel på ansvarsgruppemøter, blir det bedre samhandling dersom fosterhjemmet mestrer å skille dette. Gode presise beskrivelser krever regulerte fosterforeldre, slik at også samarbeidspartene lettere kan skille ut hva som handler om barnets omsorgssvikt og følgende av dette – og hva som kan handle om hvordan fosterhjemmet ivaretar barnets behov.

Respekt og forståelse

Som fosterforelder, er det hensiktsmessig med en åpen, ydmyk tilnærming til samarbeid. Det er fint å være tydelig, men at beskrivelsene er gjort i respekt for barnet. Bruk et språk og inntoning som viser respekt for barnet, og som ikke setter dere som fosterforeldre i en situasjon hvor det skaper bekymring for om dere har nettopp denne respekten. Det å være en offentlig familie som utøver daglig omsorg på vegne av en barnevernstjeneste, krever at dere tilnærmer dere samarbeidet med en åpen, spørrende holdning.

Et barn med krevende fungering, krever ekstra mye av samarbeidet. Tette gode samarbeidsrelasjoner og -klima er det som sikrer barnet best mulig hjelp. Samarbeid handler om mennesker og hvordan de samspiller og kommuniserer. I et åpent, trygt felleskap kan løsninger finne sin form, i stedet for at energien må benyttes til vanskelig samarbeid.

Samarbeidspartene har ulikt ståsted og målsettinger med sitt arbeid. Fosterhjemmene er de viktigste for barnet, som navet i samhandlingene rundt barnet. Fosterhjemmets evne til samarbeid blir derfor viktig. Kommunikasjon er stikkordet for alle partene.

Det er også viktig å aktivt lytte til andres synspunkter og vurderinger, slik at en som fosterforelder kan være åpen for å se andre løsninger og faglige perspektiv og forståelse.

Godt samarbeid og kommunikasjon

Partene i en plassering er gjensidig avhengig av hverandre. I en fosterhjems plassering er ikke plasseringen sterkere enn det svakeste leddet. Fungerer samarbeidet dårlig mellom hjem og skole, kan det utgjøre en økt risiko for et utilsiktet brudd.

Ansvarsgruppen bør starte med å avklare forventninger til hverandre i samarbeidet, avklare roller og hvem part som bidrar med hva.

Utfordringer i ansvarsgruppen

Det er en generell utfordring at medlemmene av en ansvarsgruppe vil bringe sine faglige perspektiver inn til ansvarsgruppen. Hver enkelt instans vil se barnets fungering og behov utfra sitt faglige ståsted; f eks skolen er frustrert fordi man er redd for ikke å klare å gi barnet nok læring, mens fosterforeldrene mener å forstå og prioritere barnets behov for trygghet først. De ulike partene er opptatt av ulike deler av barnets liv.

For å samhandle godt i ansvarsgrupper, er et felles forståelsesgrunnlag av hvem barnet er og hva det trenger for å ha det bra, et viktig utgangspunkt. Det kan være bra å bruke tid for å utveksle informasjon sammen i starten av etablering av gruppen.

Vanligvis vil barnevernstjenesten ta ansvar for å koordinere gruppens arbeid, men dessverre har ingen av partene mandat til å pålegge de andre oppgaver. Det kan føre til at f eks BUP venter med utredning til PPT har gjort sine tester, mens PPT syns det blir dobbeltarbeid om de begynner sitt arbeid før BUP er klar med sin utredning. Nøkkelen er at gruppen diskuterer rollene og oppgave og blir enige, slik at ikke ting blir utsatt.

Samhandling med BUP

BUP er barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk og har som oppgave å ivareta barnets psykiske helse. BUP vil ha et diagnoseperspektiv i sin utredning. De vil lete i barnets omsorgssvikthistorie og oppvekstbetingelser. De vil se etter skjevutvikling og tap av utvikling. Det er de barna med størst utfordringer som vil kvalifisere for inntak. Barnet kan henvises til BUP enten via fastlegen eller av barnevernstjenesten. Det kan være mest hensiktsmessig at barnevernstjenesten gjør dette, da de har best kjennskap til barnet. Dersom BUP gjør et inntak av barnet, vil fosterforeldrene også bli intervjuet og få gitt sine

beskrivelser og bekymringer. Fosterhjem kan bli frustrert over at deres barn kanskje ikke kvalifiserer for inntak, og blir bekymret for at barnet ikke skal få hjelp. Barnevernstjenesten i kommunen har da plikt til å følge opp fosterhjemmet med veiledning, eller med tiltak og hjelp fra den kommunen barnet og fosterfamilien bor i, såkalte lavterskeltilbud til barn som er i behov av hjelp fra Psykisk Helse.

Samhandling med PPT

PPT er pedagogisk psykologisk tjeneste som hjelper barn i barnehage og skole når de trenger spesiell oppfølging på grunn av lærevansker eller atferdsproblemer. Det er som regel skolen eller fosterforeldrene som kontakter PPT hvis barnet strever. PPT utreder barnets behov og utarbeider en IOP – individuell Opplæringsplan for tilrettelegging av opplæringen.

Individuell plan

Alle som har behov for langvarige og koordinerte helsetjenester, har rett til å få utarbeidet en individuell plan <https://www.helsenorge.no/rettigheter/individuell-plan/> . For barn pleier en Individuell Plan å bli aktuell dersom det er behov for mange hjelpetjenester, og det er barnets bokommune som skal oppnevne en IP-koordinator. Men det varierer mye fra kommune til kommune om dette blir gjort. Barnevernstjenesten kan ta kontakt med den kommunen fosterforeldrene bor i, for å utforske mulighetene for en IP – koordinator

Barnets medbestemmelse i egen plassering

Barn har rett til medbestemmelse i egen sak og liv. Dette er et viktig hensyn å ivareta for barn plassert i fosterhjem. Barnet har en historie som har vært veien inn i et fosterhjem. Det kommer kanskje fra en helt annen kultur, har andre verdier og familiesystemer. Fosterhjemmet skal gi tilpasset omsorg, legge til rette for tilknytning og tilpasning. Det betyr å skape et utviklingsrom for barnet innenfor rammene av familielivet, men også hvor hensynet til barnets egenart ivaretas.

Ut fra barnets alder og modenhet, skal fosterbarnet i stor grad ha medbestemmelse i små og store saker som omhandler dem. Medbestemmelse er en rettighet, men det er også en holdning hos de voksne. Det å ta barns meninger, ønsker og behov på alvor gjennom aktivt lyttende samtaler, slik at barnet opplever seg og sine meninger som viktige for den voksne. Fosterbarn har historie med ulike grader og former for omsorgssvikt bak seg. I fosterhjem skal de erfare at deres meninger teller, og at de er viktige i eget. Som voksne vil vi erfare at fosterbarn ofte sitter på løsninger selv til krevende situasjoner, hvis vi bare tar oss tid til å lete etter dem sammen med barnet. Å samhandle med barnet tillater dem å bringe sin egenart og identitet inn i fosterfamilien. Dette kan være alt fra noe de likte å spise eller å gjøre tidligere, til å oppleve seg hørt, sett og forstått.

Samhandling i ansvarsgrupper– caseeksempler

av Cecilie Fjelltun, Fagkonsulent, og Hanne Elisabeth Fosser, Spesialrådgiver barnevern, Diakonhjemmet Omsorg STEG Norge

Her er historiene om tre barn og ungdommer hvor det kan være behov for bedre samhandling, for eksempel i en ansvarsgruppe.

Line 5 år

Fosterbarnet Line vil plutselig ikke i barnehagen mer. Ingen skjønner hva som skjer, men hun gråter, skriker og kaster på ting om morgenen når fostermor sier at de skal gjøre seg klar til å gå. Jo mer fostermor presser, desto mer utagerer jenta. Fostermor synes til slutt at hun ikke er noen god mamma, når hun skal presse jenta som så tydelig vegrer seg, og gir derfor opp. Hun melder til barnehagen at jenta må være hjemme litt - at det ikke går an å presse henne mer nå.

Barnehagen synes dette er feil vei å gå, og sier at når jenta er i barnehagen, så går ting fint. Hun koser seg, og leker godt med de andre barna, selv om at hun innimellom kan bli veldig stille og trekke seg tilbake. Barnehagen mener at det er viktig at hun kommer dit, da hun er førskolebarn og det er viktig å ikke glipp av så mye nå frem mot skolestart. Barnehagen mener at fostermor må bestemme at jenta *skal*. Barnehagen foreslår at de må ha et godt samarbeid ved overlevering, slik at fostermor går, selv om jenta gråter. Hun pleier å roe seg ganske raskt, og da kan de sende fostermor en melding om at nå går det fint.

Fostermor vil ikke dette, og fortsetter å holde jenta hjemme. Hun kontakter barnevernet, som kontakter barnehagen. Fostermor og barnehagens versjon er forskjellige ut fra hvordan de tolker det som skjer, og hvordan de mener at det skal håndteres. Fostermor føler at barnehagen ikke skjønner barnet hennes, og syns de må ha mer omsorg for alt det jenta har opplevd. Barnehagen syns at fostermor må bli tydelig, og at god omsorg innebærer gode rammer. Barnevernstjenesten innkaller til et møte hvor alle er til stede. Fostermor gråter, og føler seg ikke forstått. Hun føler seg maktesløs, skjønner ikke selv helt hvordan hun skal hjelpe jenta, og føler at barnehagen mistror henne og at de opplever at hun ikke er en god mor. De ansatte i barnehagen har en lett oppgitt mine, og forsøker å forklare hvorfor det er så viktig at jenta kommer i barnehagen.

Semir 13 år

Semir bor i fosterhjem. Han er 13 år og har bodd i fosterhjem i to år. Det siste året opplever hjem og skole at han mistrives mer på skolen enn før. Semir selv sier at han blir mobbet, men skolen har ikke sett noen observasjoner på dette. Semir bruker mer og mer hette trukket ned i ansiktet på skolen, og skolen informerer om at han ikke kan ha denne på.

Skolen melder fra til fosterhjemmet om at de må få Semir til å gå med andre gensere, eller i hvert fall ikke ha hetten på. Andre barn synes det er skummelt og trekker seg unna, fordi de syns han fremstår som tøff. Ikke virker det som at han følger med i timene heller, når hetten er ned i øynene.

Fosterforeldrene prøver å få Semir til å forstå at han ikke kan ha på seg hetten på skolen, og sier at det er felles regler for alle. Han løper da på rommet, roper at det ikke er noen som forstår ham, og smeller igjen soveromsdøren. Fosterforeldrene mener at dette er noe de må få ham til å forstå, og tar bort alle hettegenserne hans. De mener at han må skjønne at det bare går ut over ham selv, når han går med hettegenser på denne måten. Semir nekter da å gå på skolen.

Barnevernstjenesten kommer på besøk, og tar opp Semir sine utfordringer sett i lys av et traumeperspektiv. Fosterhjemmet synes det er vanskelig å skulle forholde seg til at barnevernet faktisk mener at han skal få andre regler på skolen enn de andre barna. De mener dette er å sykeliggjøre en gutt som det ellers går veldig bra med. Saksbehandleren blir ganske oppgitt over at ikke fosterhjemmet kan forstå at denne gutten trenger hettegenseren sin, på tross av at hun forklarer det på ulike måter. Det blir en amper stemning i møtet, og saksbehandler melder tilbake på kontoret at hun opplever fosterforeldrene som lite veiledningsbare, og alt for lite sensitive for guttens behov.

Yasmin 14 år

Yasmin er en 14 år gammel jente. Hun har bodd i fosterhjem siden hun var syv år, og samarbeidet mellom skolen og hjemmet har alltid vært bra. Da hun begynte på ungdomskolen var det flere ting som endret seg. Skolen fikk større forventninger til Yasmin, og Yasmin ble mer og mer sint både på skolen og hjemme. Hun begynte med kraftig mørk sminke og farget håret svart.

Skolen synes dette er ugreit og melder til fosterforeldre at Yasmin trekker mot de mer tøffe ungdommene på skolen.

Fosterforeldrene er fortvilet, de vet ikke helt hverken hvordan de skal forstå denne forandringen som skjer med henne, eller hvordan de skal møte det.

Barnevernstjenesten er presset på tid, og får ikke fulgt opp så mye som fosterhjemmet ønsker, men sender en henvisning til BUP. Jenta vil ikke gå dit, og BUP avslutter derfor.

Fosterforeldrene blir mer og mer engstelige for hvordan det skal gå med jenta, skolen legger press på fosterhjemmet at de må hjelpe jenta inn i noen sunne fritidsinteresser, eller noe annet som kan få jenta bort fra de vennene hun nå trekker mot. Fosterforeldrene krever nå at barnevernstjenesten kommer på banen, men føler seg nå så presset opp i et hjørne, at de ikke kommuniserer dette på en helt hensiktsmessig måte. Barnevernstjenesten begynner å lure på om fosterforeldrene klarer å ivareta jenta, og stiller store spørsmål ved deres evne til samarbeid. Barnevernstjenesten innkaller fosterforeldrene til et møte, og stemningen rundt bordet er anspent. Begge parter er presset, og legger mye av ansvaret for situasjonen som nå er, på hverandre.

Løsning i alle tre tilfeller

Det er viktig at barnevernstjenesten tar regien. Det er de som har omsorgen for barnet, og det er de som har det profesjonelle ansvaret for dialogen. I alle disse tilfellene handler det om hvordan vi forstår vi situasjonen og hvordan vi forstår barnet. Dette bør snakkes om. Det er viktig at alle har en felles tanke om raushet for hverandre, og tålmodighet til å utforske hva man tenker igjennom hvorfor og hvordan dette vil påvirke veien videre. Det er viktig at dette kommer på bordet før man begynner å samhandle om hva man skal gjøre for å hjelpe det enkelte barn.

En god metode er at man i et felles møte har en tavle hvor man skriver opp hva de enkelte tenker om situasjonen, hva de tenker om barnet, og hva de trenger i situasjonene som har oppstått. Når man føler seg misforstått, mistrodd eller presset på annen måte, så er det veldig lett å gå i «skyttergravene». Blir man i stedet lyttet til, så er det lettere å få frem de ressursene som er rundt barnet.

Når det er kommet frem, så kan barnevernstjenesten se hvilke behov det er for mer faglig felles forståelse, og hvordan man skal evt oppnå dette. Deretter kan man begynne å lage planer hvor alle kjenner at de eier prosjektet og er trygge.

Innsyn og rett til å kommentere på referater og andre dokumenter – Lover som regulerer dette

Her er et utdrag fra lovverket sammenfattet av advokat Ragnhild Kverneland i Advokatfirmaet Dehn DA.

Foreldre fosterforeldre har rett på å se og kommentere og få rettet feil referat fra et møte med f eks barnevernet.

1. Forvaltningsloven § 18 annet ledd

«Av forvaltningsloven § 17 første ledd første punktum følger det at: «Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.»

Etter forvaltningsloven § 17 andre ledd er forvaltningen pålagt en informasjonsplikt overfor parten. Hovedregelen er at dersom forvaltningen mottar opplysninger om en part, og parten etter forvaltningsloven §§ 18 til 19 har rett til å gjøre seg kjent med disse opplysningene, skal forvaltningen forelegge opplysningene for parten med rett til å uttale seg.

Når det gjelder retten til partsinnsyn er det i forvaltningsloven §§ 18 til 19 inntatt enkelte begrensninger som blant annet kan få betydning for partens rett til å bli informert eller uttale seg til bruk av sakkyndige, herunder utforming av den sakkyndiges oppdrag eller mandat.»

2. Tvisteloven § 1 -1

De samme rettighetene har en også i forhold til domstolen :

«Sivilprosessen bygger på en del sentrale prinsipper som man også finner i EMK art. 6, og som også reflekteres i de rettigheter og plikter retten og partene i et sivil søksmål har i tvistelovens og domstollovens bestemmelser.

I tvisteloven § 1-1 annet ledd er det vist til de mest sentrale prinsippene, men det er presisert i forarbeidene at oppstillingen ikke er uttømmende. Tvisteloven § 1-1 annet ledd har slik ordlyd:

”(2) For å oppnå formålene etter første ledd, skal

- partene få argumentere for sin sak og føre bevis
- partene få innsyn i og mulighet for å imøtegå motpartens argumentasjon og bevis

- partene på ett trinn av saken kunne redegjøre muntlig for den og føre sine bevis umiddelbart for retten
- saksbehandlingen og kostnadene stå i et rimelig forhold til sakens betydning,
- ulikheter i ressurser hos partene ikke være avgjørende for sakens utfall,
- viktige avgjørelser begrunnes, og
- avgjørelser av vesentlig betydning kunne overprøves”.

De mest vanlige og sentrale prinsippene er blant annet kontradiksjonsprinsippet, disposisjonsprinsippet, forhandlingsprinsippet, muntlighetsprinsippet, likhetsprinsippet, umiddelbarhetsprinsippet, partsoffentlighet, fri bevisvurdering, offentlighet og habilitet/upartiskhet.

1. Kontradiksjonsprinsippet er en rett til å imøtegå motpartens anførsler og bevis gjennom blant annet rettidig innsyn i dokumenter og vitnebevis og rett til å være til stede under forhandlingene og forklare seg. Kontradiksjonsprinsippet må også holdes opp mot likhetsprinsippet om at partene i sivilprosessen anses som jevnbyrdige. Alle partene i en sivil sak skal ha like muligheter til å imøtegå det som er sagt fra den annen side. I Rt. 1990 s. 8 (Borettslagsdommen side 12) og i Rt 2005 s. 1590 (Lisa avsnitt 27) er det uttalt at prinsippet om kontradiksjon er ”en bærebjelke i vår prosessordning” og er en ”grunnsetning i vår rettergangsordning”. Formålet er at imøtegåelse av anførsler og bevis skal sikre en riktig avgjørelse. *Prinsippet om kontradiksjon er et absolutt grunnprinsipp etter norsk rett, og er stadfestet i EMK art. 6, som har forrang fremfor nasjonal rett.»*

3. GDPR – personvernforordningen art 16

I tillegg til dette har en rett til å få rettet feil i medhold av **GDPR** (EU sin personvernforordning).

«Dersom du oppdager, for eksempel etter å ha benyttet retten din til innsyn, <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/den-registrertes-rettigheter/rett-til-innsyn/> at en virksomhet behandler opplysninger om deg som er uriktige, kan du kreve retting (jf. *personvernforordningen* artikkel 16). Du må kunne sannsynliggjøre at opplysningene er uriktige og hva som er korrekt.

Virksomheten skal utføre retting uten ugrunnet opphold og normalt senest innen én måned.» (fra Datatilsynet)

Alle forvaltningsorgan er pliktige å ha etablert et system for å avdekke og rette feil. Om de har etablert dette, er en annen sak.

Dette ble spesifikt regulert i ny barnevernlov paragraf 12-6. Loven trådte i kraft i 2023.

Referater og journalinnlegg

Av Suzanne Schønkopf, www.foreldreforalltid.no

En del foreldre, og noen ganger kanskje også fosterforeldre, kan føle at referatet fra møtet med barnevernet ikke reflekterer det som ble sagt og det man blitt enig om. Eller, referatet uteblir eller kommer veldig sent.

Barnevernets saksbehandlere skriver ting i sine rapporter, journaler og referater for å vurdere helheten i saken, og informasjonen blir der i lang tid. Da er det viktig at den er korrekt og at den ikke er mangelfull.

Men i alle møter hender det at deltagerne tolker ting ulikt, eller de husker ikke helt det samme. Det du sier blir ikke gjengitt riktig, eller det du har gjort eller sagt etterlater et annet inntrykk enn du mente.

Ifølge Forvaltningsloven, Tvisteloven og GDPR -personvernsforordningen har den andre møtepart (f eks foreldrene eller fosterforeldrene) krav på å se alle referater fra møter og samtaler, og anledning til å kommentere (innen tre uker). Da kan du be om å få rettet slikt som du mener er feil og legge til ting du mener mangler.

Barnevernet ferdigstiller ikke referat før de har fått kommentarene (innen fristen). Du kan sende de skriftlig eller ringe. Det er veldig viktig å lese referat og si ifra hvis noe som du *har sagt* er blitt oppfattet eller fremstilt feil - ellers blir det stående for alltid! Men barnevernet har anledning til å skrive en egen vurdering til slutt. De har også plikt å journalføre alle innsigelser og å rette feil.

I alle sammenhenger er det en god praksis i å oppsummere i slutten av alle møter; hva har vi snakket og blitt enige om i store trekk og hva er blitt vedtatt? Dessverre vet vi at mindre profesjonelle møteledere ikke alltid gjør dette, kanskje på grunn av tidspress eller dårlige rutiner. Som møtedeltager kan du jo på en vennlig måte prøve å foreslå en oppsummering?

Det er også lurt å ta notater under møtet, og rett etterpå skrive et enkelt eget referat. Det kan hjelpe deg bedre å huske hva som ble diskutert og sagt, og også gjøre det lettere å kommentere på referatet når du får det til gjennomsyn.

Hvilke paragrafer regulerer dette med innsyn i dokumenter og rett til å kommentere og rette?

- Forvaltningsloven § 18 annet led
- Tvisteloven § 1 -1
- GDPR – personvernforordningen art 16

Det vil også stå spesifikt noe om dette i den nye Barneloven § 12-6. *Partenes rett til dokumentinnsyn og unntak fra innsyn for å beskytte barnet*. Loven trer i kraft i 2023.